

Suomen Päihderiippuvaiset ry otti kantaa kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi tehtyyn kansalaisaloitteeseen

Lakivaliokunta pyysi Suomen Päihderiippuvaiset ry:n lausuntoa kansalaisaloitteesta kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi (KAA5/2020 vp). Puheenjohtaja Reeta Kroner edusti potilasjärjestöä kuulemistilaisuudessa 8.12.2021. Lausuntonne tarkasteli kansalaisaloitetta huumeriippuvuutta sairastavien ja heidän läheistensä kannalta. Lausunto laadittiin yhdessä hallituksen jäsenten ja asiantuntija Tarja Orren kanssa.

Suomen Päihderiippuvaiset ry katsoi lausunnossaan, että huumeiden käyttöön liittyviä haittoja tulisi pyrkiä vähentämään ensisijaisesti sosiaali- ja terveystieteellisin, ei rikosoikeudellisin, keinoin. Potilasjärjestö kuitenkin painotti, että tilanteessa, jossa oikea-aikaista päihdehoitoa ei ole riittävästi ja tarpeenmukaisesti saatavilla edes sitä haluaville, on hoitoonohjaus- ja palvelujärjestelmä saatettava lainsäädännön edellyttämälle tasolle ennen mahdollista kannabiksen käytön rangaistavuudesta luopumista.

Suomen Päihderiippuvaiset ry:n näkemyksen mukaan kannabiksen käytön rangaistavuudesta luopuminen auttaisi osaltaan vähentämään huumeriippuvuuteen liitettyä stigmaa ja ohjaisi poliittisia päättäjiä lähestymään huumeriippuvuutta kansanterveydellisenä, ei moraalisenä, ongelmana. Päihderiippuvuuteen jo sinällään liittyvän kielteisen leiman lisäksi huumeriippuvuuteen sairastuneet joutuvat kantamaan rikollisen leimaa, mikä vaikeuttaa entisestään huumeriippuvaisten ja heidän läheistensä mahdollisuuksia saada apua. Käyttörajoituksista luopumisella saattaisi olla myönteinen vaikutus myös huumeriippuvuudesta toipuneiden asemaan: rikollisuuteen liittyvä leima seuraa mukana toipumisenkin jälkeen, vaikka aktiivisesta sairastamisesta olisi kulunut aikaa jo useita vuosia.

Käytön rangaistavuudesta luopuminen ei kuitenkaan sinänsä korjaa huumeiden käyttöön liittyviä kansanterveydellisiä ongelmia, vaan sillä on pikemminkin muita toimia tukeva vaikutus. Lakimuutoksella saavutettava hyöty riippuu niistä kansallisiin tarpeisiin räätälöidyistä sosiaali- ja terveystieteellisistä toiminnoista, joita sen yhteydessä toteutetaan.

Nykyinen palvelujärjestelmämme ei anna valmiuksia vastata eettisesti kestäväällä tavalla hoidon tarpeen kasvuun, johon kannabiksen käytön rangaistavuudesta luovuttaessa tulisi varautua. Valitettavan usein nekin, jotka hoitoa haluavat, eivät sinne tällä hetkellä pääse. Myös hoidon laatu ja saavutettavuus vaihtelevat alueittain, eikä huumeriippuvaisten ja heidän läheistensä yhdenvertainen oikeus palveluihin toteudu lakien edellyttämällä tavalla. Mikäli rajoituksista luopuminen toteutetaan kansalaisaloitteen mukaisesti ilman hoitoonohjaus- ja palvelujärjestelmän kokonaisvaltaista kuntoon laittamista, vaarana on, että lakimuutos heikentää sairautensa takia haavoittuvassa asemassa olevien huumeriippuvaisten asemaa entisestään.

Keskustelua on myös käytävä laajasti kaikki sidosryhmät ja erilaiset näkemyserot huomioon ottaen siitä, mitä huumeriippuvuuden hoidolla dekriminialisointipolitiikan yhteydessä tarkoitetaan. Haittoja vähentävä päihdetyö, johon dekriminialisointipolitiikka sitä toteuttavissa valtioissa usein yhdistetään, ei pidä sisällään riippuvuudesta vapautumisen kannalta tärkeää kuntouttavaa hoitoa, vaan nimensä mukaisesti huumeiden käytön haittoja vähentäviä ja sairauden oireita lievittäviä toimia. Päihderiippuvuutta sairastavien ja heidän läheistensä oikeuksien turvaamiseksi on huolehdittava siitä, että dekriminialisointipolitiikkaa ei tehdä riippuvuudesta toipumiseen tähtäävien hoitojen kustannuksella.